

Петриченко Л. Подготовка младших специалистов в педагогических учреждениях высшего образования: опыт и инновационные тенденции в контексте коренного реформирования системы образования в Украине

В статье отражен опыт профессиональной подготовки будущих специалистов образовательного уровня «младший специалист» в педагогических колледжах Харьковской гуманитарно-педагогической академии; раскрыты инновационные тенденции совершенствования процесса подготовки специалистов на основе контекстного подхода.

Ключевые слова: высшие учебные заведения, педагогический колледж, будущие педагоги, образовательно-квалификационный уровень «младший специалист», контекстный подход в обучении.

Petrichenko L. Preparation of junior specialists in pedagogical institutions of higher education: experience and innovation trends in the context of the fundamental reform of the education system in Ukraine

The article reflects the experience of professional training of future specialists of the educational and qualification level "junior specialist" in pedagogical colleges of the Kharkov Humanitarian and Pedagogical Academy; The innovative tendencies of perfection of process of preparation of experts are opened on the basis of the contextual approach.

Key words: higher education institutions, pedagogical college, future teachers, educational and qualification level "junior specialist", contextual approach in teaching.

Стаття надійшла до редколегії 05.05.2018

УДК 355.233.1:[005.52+355.5]:355.457(477)

Олена ПШЕНИЧНА

*ад'юнкт ад'юнктури Національної академії
Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна
e-mail: zetta2307@gmail.com*

**ЗМІСТ І МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ
ДО ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ**

У статті розкрито зміст і методику впровадження педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків. Автор характеризує основні напрями роботи щодо формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків, що стосувалися впливу на всі складові зазначеної професійно важливої властивості та передбачали підвищення мотивації майбутніх офіцерів-прикордонників до вивчення проблематики ризиків у сфері прикордонної безпеки та їх аналізу; уведення спеціального тематичного курсу для поглибленого вивчення сутності інтегрованої моделі аналізу ризиків; застосування інноваційних форм і методів навчання для оволодіння уміннями і навичками аналітичної та творчої діяльності при прийнятті управлінських рішень щодо організації охорони державного кордону.

Ключові слова: педагогічні умови, офіцер-прикордонник, ризик, аналіз ризиків, методи аналізу ризиків, спецсеминар, охорона кордону.

При виконанні завдань з охорони державного кордону рішення офіцера-прикордонника – керівника має враховувати всі явища і сторони діяльності прикордонного підрозділу, ґрунтуватися на правильній оцінці обстановки, знанні сил, засобів і способів досягнення мети. Для прийняття відповідного рішення і планування оперативно-службової діяльності офіцер-прикордонник – керівник органу охорони державного кордону повинен уміти аналізувати обстановку на відповідній ділянці державного кордону, визначати фактори

загрози національній безпеці. Загалом уміння офіцерів-прикордонників працювати з інформацією, здатність сприймати та аналізувати нову інформацію, вільно орієнтуватись в інформаційному середовищі є передумовою прийняття ефективних управлінських рішень, вибору оптимальної стратегії професійної діяльності.

На сьогодні серед досліджень проблеми формування у майбутніх офіцерів-прикордонників професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу

ризиків в оперативно-службовій діяльності важливе значення мають роботи, де розглядаються питання ризику та його обчислення в системі управління та ризик-менеджменту (А. Файоль, М. Маккарті, Т. Флін, Т. Бедфорд, Р. Кук та ін.), митного контролю (С. Галько, П. Пашко, Г. Кулик, Б. Літовченко, О. Вакульчик, О. Комаров, Є. Книшек та ін.) контролю. Дослідники О. Андрущук, В. Городнов, С. Каштелян, А. Курашкевич, А. Мальцев, А. Махнюк, В. Назаренко, В. Серватюк, О. Ставицький, О. Шинкарук та ін. вивчають проблеми оцінки ризиків у прикордонній сфері з позицій інформаційно-аналітичного забезпечення інтегрованого управління кордонами, оцінки ефективності прикордонного контролю в пунктах пропуску та ін. Учені вважають, що готовність майбутніх офіцерів-прикордонників застосовувати методи аналізу ризиків є важливою передумовою ефективності їх оперативно-службовій діяльності. Однак комплексного дослідження з проблеми формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків в оперативно-службовій діяльності на сьогодні немає, не обґрунтовано педагогічних умов формування цієї значущої для професійної діяльності здатності офіцера під час його навчання у ВНЗ.

Метою статті є розкриття змісту і методики впровадження педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків.

Аналіз проблеми формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків підтвердив необхідність педагогічного експерименту з огляду на важливість підвищення у майбутніх офіцерів-прикордонників рівня сформованості цієї професійно важливої властивості. Метою педагогічного експерименту стала перевірка припущення про те, що формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків буде результативним за визначених педагогічних умов.

Дослідно-експериментальну роботу було організовано з вересня 2016 до травня 2017 р. на базі Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького (м. Хмельницький). У педагогічному експерименті взяли участь 198 курсантів факультету охорони та захисту державного кордону (напрямок підготовки «Охорона та захист державного кордону»), факультету правоохоронної діяльності (напрямок підготовки «Правознавство»), факультету іноземних мов та гуманітарних дисциплін (напрямок підготов-

ки «Філологія»), а також 18 науково-педагогічних працівників, серед яких доценти, старші викладачі, викладачі кафедри прикордонної служби та кафедри прикордонного контролю Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького.

В організаційному плані методика впровадження педагогічних умов формування у майбутніх офіцерів-прикордонників готовності до застосування методів аналізу ризиків є сукупністю комплексних (системних) педагогічних заходів впливу на курсантів у процесі поетапного формування в них готовності до застосування методів аналізу ризиків в оперативно-службовій діяльності.

Перший напрям роботи під час формування етапу експерименту передбачав підвищення мотивації майбутніх офіцерів-прикордонників до вивчення проблематики ризиків у сфері прикордонної безпеки та їх аналізу. Для цього при викладанні навчальних дисциплін «Тактика прикордонної служби (управління службою прикордонного підрозділу)», «Прикордонний контроль (Організація прикордонного контролю)» та проведенні спеціального семінару «Застосування методів аналізу ризиків в оперативно-службовій діяльності ДПСУ» ми актуалізували їх ціннісні орієнтації; роз'яснювали мету вивчення проблематики ризиків, концентрували увагу курсантів на значенні у фаховій підготовці. Основну увагу було спрямовано на:

- усвідомлення курсантами важливості аналізу ризиків у ДПСУ;
- формування науково обґрунтованого розуміння ролі системи аналізу ризиків у ДПСУ;
- розвиток переконання в тому, що аналіз ризиків – це важливий засіб гарантування прикордонної безпеки;
- формування в курсантів потреби у вивченні методів аналізу ризиків, поглибленому вивченні тих сфер знання й оперативно-службової діяльності, які пов'язані з методологією аналізу та профілювання ризиків;
- розвиток в курсантів переконання в необхідності вивчення методів аналізу ризиків, усвідомлення своєї причетності до діяльності ДПСУ;
- становлення в курсантів стійкого інтересу до інформаційно-аналітичної діяльності, методів аналізу та профілювання ризиків.

Насамперед ми намагалися підвищити внутрішню мотивацію курсантів до навчання та вивчення методів аналізу ризиків. Для нас важливо було, щоб курсанти зрозуміли значення системи аналізу ризиків у ДПСУ та необхідність готовності до застосування методів аналізу ризиків в оперативно-

службовій діяльності. У бесідах з курсантами ми розглядали питання про значення інформаційно-аналітичної діяльності та знання методів аналізу ризиків. Так, наприклад, на кожному занятті з теми № 1 «Відділ прикордонної служби – основний підрозділ органу охорони кордону» з навчальної дисципліни «Тактика прикордонної служби (управління службою прикордонного підрозділу)» ми звертали увагу на значення аналізу ризиків для організації ефектної діяльності відділу прикордонної служби, аналітичну роботу начальника відділу прикордонної служби з організації та керівництва оперативно-службовою діяльністю відділу прикордонної служби, обов'язки посадових осіб основних структурних підрозділів відділу щодо профілювання ризиків.

Для забезпечення мотиваційної спрямованості вивчення проблематики ризиків при викладанні дисциплін професійного та практичного циклу та проведенні семінару було урізноманітнено види самостійної діяльності курсантів на аудиторних заняттях та під час самостійної роботи, використовували можливості зворотного зв'язку при виконанні ними індивідуальних завдань. Першочергового значення було надано професійно спрямованим завданням, які передбачали розвиток у курсантів умінь та навичок самостійного пошуку та розв'язання проблем зі сфери прикордонної безпеки.

Загалом під час експериментальної роботи для підвищення мотивації курсантів до вивчення методів аналізу ризиків ми звертали увагу на усвідомлення ними значення методів аналізу ризиків для гарантування прикордонної безпеки, проектували їхні професійні перспективи, орієнтовані на застосування методів аналізу ризиків, формували в курсантів готовність до застосування методів аналізу ризиків як особистісну потребу. За таких умов курсанти ставали більш активними, свідомими, більш цілеспрямовано намагалися освоїти матеріал з питань методів аналізу ризиків. При цьому пізнавальна орієнтація курсантів переростала в професійну, підвищувалася дієвість професійних аспектів у структурі мотивації курсантів, вони все більше ставилися до навчання як до засобу самопідготовки до професійної діяльності.

Відповідно до другої умови формування у курсантів готовності до застосування методів аналізу ризиків було розширено знання курсантів з проблематики ризиків через додатковий спеціальний курс. Для цього було розроблено та проведено спеціальний курс підготовки курсантів до аналізу ризиків – «Застосування методів аналізу ризиків в оперативно-службовій діяльності ДПСУ» обсягом 100 год. (3,3 кредити). Програма спеціа-

льного навчання передбачала підготовку майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків в оперативно-службовій діяльності. Завдання спецкурсу полягало у тому, щоб надати курсантам знання про систему аналізу ризиків у Державній прикордонній службі України, особливості застосування методів аналізу ризиків в оперативно-службовій діяльності, що дозволить їм підвищити ефективність своєї професійної діяльності.

У програмі спецкурсу враховано комплекс педагогічних впливів, організаційно-педагогічних умов щодо формування у майбутніх офіцерів-прикордонників готовності до застосування методів аналізу ризиків в оперативно-службовій діяльності. Зокрема, у тематиці спецкурсу передбачено вивчення основних етапів дослідження ризику в економіці та гуманітарних науках. Особливого значення ми надавали вивченню усіх видів аналізу ризиків, зокрема періодичного, тематичного та ситуативного, а також особливостей профілювання ризиків та порядку розроблення профілю ризику. Курсанти вивчали особливості та прядок аналітичного процесу з аналізу ризиків, специфіку оцінки загроз, збирання та узагальнення інформації. Велику увагу було приділено тому, як готувати інформаційно-аналітичні (аналітичні) матеріали та документи, проводити аналітичні дослідження, застосовувати інформаційні технології у процесі інформаційно-аналітичної діяльності, проводити статистичне спостереження та готувати статистичне зведення. Курсанти також вчилися визначати чинники, які впливають на систему аналізу ризиків; проводити аналіз ризиків у сфері охорони державного кордону; узагальнювати дані про обстановку, результати оперативно-службової діяльності, здійснювати статистичну звітність за ними та ін.

Відповідно до програми, курсанти вивчали теми «Трактування ризиків у домодерну епоху», «Тлумачення ризиків у Новий час», «Класична і неокласична теорії економічного ризику», «Вивчення проблем ризику у ХХ ст.», «Дослідження ризику у соціології та психології», «Становлення науки про ризик», «Теорії ризику в сучасному світі», «Теорії ризику в сфері державного управління», «Основні концепції ризику», «Аналіз ризиків у митній справі», «Аналіз ризиків і національна безпека».

Особливу увагу ми звертали та проблематику ризиків у ДПСУ. Зокрема, курсанти вивчали теми «Дослідження з аналізу ризиків у ДПСУ», «Європейська система аналізу ризиків», «Навчання аналітиків Frontex», «Система аналізу ризиків у ДПСУ», «Аналіз ризиків за моделлю

CIRAM 2.0». Ми звертали увагу також на такі теми, як «Співпраця в сфері аналізу ризиків», «Опис позитивних дій в аналізі ризиків», «Структура аналітичного документа», «Усне представлення аналітичного документа», «Використання результатів кримінального аналізу в аналізі ризиків», «Техніки розвитку креативного мислення», «Профілювання ризиків у ДПСУ».

Велике значення мало вивчення курсантами структурованих аналітичних методів (тема № 23). Зокрема, ми ознайолювали курсантів з особливостями аналізу конкуруючих гіпотез, загальними перцептивними та когнітивними упередженнями, основними категоріями структурованих аналітичних методів, діагностичними методами, методами протилежностей та творчого мислення, специфікою структурованого мозкового штурму, матриці перехресного впливу, премортемного аналізу та структурованої самокритики.

Загалом вивчення спецкурсу дозволило курсантам здобути саме ті знання, що допоможуть їм належно застосовувати методи аналізу ризиків та оптимальним чином забезпечать ефективне виконання завдань з охорони державного кордону.

Третя умова передбачала застосування інноваційних форм і методів навчання для оволодіння вміннями і навичками аналітичної та творчої діяльності при прийнятті управлінських рішень щодо організації охорони державного кордону. У цьому випадку було враховано, що специфіка виконання завдань професійної діяльності офіцера-прикордонника – керівника прикордонного підрозділу – повсякчас пов'язана з аналітичною роботою та творчим підходом до справи. З огляду на це при вивченні окремих тем з навчальних дисциплін професійного та практичного циклу та проведенні спеціального семінару «Застосування методів аналізу ризиків в оперативно-службовій діяльності ДПСУ» ми широко використовували проблемне обговорення питань щодо застосування методів аналізу ризиків в оперативно-службовій діяльності.

Структурними елементами проблемного навчання у цьому випадку було використано такі методичні прийоми: актуалізація вивченого матеріалу; створення проблемної ситуації; постановка навчальної проблеми; розумовий пошук та вирішення проблеми (формулювання гіпотез або декількох гіпотез, що ґрунтуються на припущеннях та вже відомих фактах; доказ гіпотез, аналіз можливих помилок; передбачення наслідків з кожної гіпотези, узагальнення), перевірка рішення проблеми на повторення. Так, наприклад, при оцінюванні вразливості до загроз курсанти здійснювали опис кожної ділянки кордону у формі: оцінки

прохідності з огляду на природні умови, визначення вразливості пунктів пропуску, окреслення ефективності контролю та нагляду.

Дослідницький метод ми використовували, пропонуючи курсантам самостійно дослідити, наприклад, питання щодо основних напрямів розвитку та удосконалення інформаційно-аналітичної діяльності в Державній прикордонній службі України. Курсанти також готували статистичну інформацію за результатами оперативно-службової діяльності інформаційно-аналітичними підрозділами ДПСУ, розробляли рекомендації щодо складання форм статистичної інформації в прикордонному відомстві, визначали особливості аналізу ризиків на різних рівнях діяльності, послідовність роботи (алгоритм) керівника на місцевому та територіальному рівнях з організацією та керівництвом аналізом ризиків та ін.

Окрім цього, під час експериментального навчання ми широко практикували напрацювання Європейського агентства з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав-членів ЄС (Frontex), зокрема використовували методи підготовки аналітиків та спільну інтегровану модель аналізу ризиків CIRAM. 2.0. Так, наприклад, великий потенціал виявив метод сценарного аналізу як один з основних евристичних методів прийняття рішень. Курсанти робили припущення, коли не було можливості з повною впевненістю передбачити події у майбутньому, опрацьовуючи різні «сценарії» розвитку ситуації [5, 74–77]. Для кожної альтернативи курсанти розробляли порядок дій, який необхідно застосувати у випадку, якщо реалізується той чи інший варіант розвитку подій. Таким чином ми вивчали різні шляхи можливого розвитку ситуації з визначенням непередбачених подій. Сценарний аналіз дозволяв відпрацьовувати у курсантів вміння передбачати, яким чином можуть реалізовуватись різні види загроз для всіх типів ризику як протягом короткострокового, так і протягом довгострокового періоду часу. Курсанти досліджували набір сценаріїв, що відображали, зокрема, «кращі варіанти», «гірші варіанти» та «очікувані варіанти», упорядковуючи місцеві та глобальні чинники або ключові драйвери (напрямні елементи) за ступенем важливості та невизначеності.

У свою чергу структурований метод «Що якщо» (SWIFT) дозволяв організувати тренінги з переосмислення ситуації [3, 65]. При проведенні SWIFT-аналізу ми пропонували курсантам на основі гіпотетичного сценарію розробити ланцюжок аргументів на підставі доказів та логічності, щоб переконливо пояснити, як може статися подія. Таким чином курсанти вчилися формулювати

опис ризику, його причин, наслідків при зменшенні ролі передбачуваних засобів контролю. Вони також могли краще зрозуміти, чи є відповідні засоби контролю придатними та ефективними, а також зробити висновок щодо ефективності засобів контролю ризику.

На спецкурсі позитивні результати давало і використання *методу* аналізу дерева подій (ETA), що є схематичним методом для відображення взаємовиключних наслідків подій, курсанти відпрацьовували уміння визначати причинно-наслідкові зв'язки для моделювання ризику [4, 48]. Щодо запропонованої події курсанти з'ясували функції або системи, призначені для посилення/послаблення результатів, позначаючи кожну функцію відповідною лінією, щоб представити її успіх або невдачу. У такому випадку деревовидні розгалуження аналізу ETA відображали загальні результати з урахуванням додаткових систем, функцій або обмежень. Загалом аналіз ETA виявився ефективним для моделювання, розрахунку та класифікації різних кінцевих сценаріїв.

Таким чином курсанти вчилися створювати продукти аналізу ризиків, застосовуючи впорядкований оперативний цикл, зокрема через визначення завдань, збирання даних та інформації, оцінку інформації, впорядкування, аналіз, представлення результатів, розповсюдження та оцінку результатів. Вони здійснювали оцінку інформації, що спирається на оцінку достовірності джерела інформації, обумовлює істинність подальшої інтерпретації інформації, впорядковували інформацію, відсіюючи неправдиві, несуттєві дані, здійснювали ґрунтовну інтерпретацію інформації, опрацювання максимально точних висновків та прогнозів, трендів і закономірностей, надавали рекомендації.

Окрім цього, важливе значення мало використання інтерактивних методів і методів організації спільної діяльності для підвищення рівня ефективності та узгодженості рішень у процесі аналізу ризиків. Зокрема, метод *мозкової атаки* передбачав обов'язкове залучення учасників у єдиний розумовий процес. Всі пропозиції (вхідні дані) викладач як координатор приймав, при цьому жодну їхню частину група не критикувала. Пропозиції (вхідні дані) ми використовували таким чином, щоб дозволити ідеям активувати нестандартне мислення. Під час проведення мозкового штурму ми накладали сувору заборону на критику, заохочували мислення не «за правилами», спочатку перевагу надавали не якості, а кількості [1, 288]. Оскільки мозковий штурм відбувався в групі, курсанти мали можливість отримати більш широкий спектр поглядів та ідей, до яких вони не

змогли б дійти самостійно. Далі ми опрацьовували кращий аналітичний продукт. Це дозволяло викладачу стимулювати креативне мислення курсантів, генерувати їх ентузіазм, заохочувати до участі в обговоренні.

Удосконаленим варіантом методу мозкового штурму було *«спільне редагування»*, коли перед груповим режимом роботи передбачено індивідуальний. Зокрема, кожен курсант писав на аркуші паперу чотири варіанти вирішення проблеми. Потім ці «продукти» індивідуальної творчості ми передавали колом, щоб кожний, ознайомившись із творчістю своїх одногрупників, уніс щось від себе: розвиток ідеї, покращення, уточнення деталей [1, 461–462]. Особлива цінність цього методу полягала у тому, що в роботі брали участь менш комунікабельні курсанти, котрі під час звичайного мозкового штурму не могли «перекрикувати» своїх одногрупників.

Важливе значення при цьому мала атмосфера взаємоповаги та довіри. Відповідно до рекомендацій Н. Волкової, викладачі звертали увагу на те, щоб спілкування між курсантами відбувалось на суб'єкт-суб'єктному рівні, курсанти старались бачити й розуміти співрозмовника, були готовими зрозуміти позицію товариша [2, 28]. Викладачі старались бути справедливими, відкритими, доступними, давати курсантам рівні можливості для висловлення думок.

Велику увагу ми звертали на необхідність дотримання основних принципів ділової полеміки, зокрема принципу рівної безпеки (передбачає, що не можна заподіювати психологічної або іншої шкоди жодному з учасників суперечки), принципу децентричної спрямованості (необхідно вміти аналізувати ситуацію або проблему з погляду свого партнера) й принципу адекватності (відповідності) сприйнятого сказаному (не можна спотворювати змісту сказаного або почутого навмисним або ненавмисним перекручуванням).

Ми також розглядали такі тактичні прийоми аргументування, як вибір техніки аргументування, усунення протиріч, двостороння аргументація, черговість перерахування переваг і недоліків, персоніфікація аргументації, а також полемічні прийоми при спростуванні (спростування помилкової тези фактами, критика доводів опонента, «доведення тези опонента до абсурду», прийом «поворотного удару», або так званий прийом бумеранга, прийом «підхоплення репліки», «довід до людини», «апеляція до публіки», гумор, іронію та сарказм).

Таким чином курсанти вчилися при веденні дискусії з аналізу ризиків чітко визначати предмет спору, доводити свої переконання та спростувати протилежні, вміло використовувати полемічні

прийоми, бути незалежними та сміливими у само-вираженні.

Для формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків під час формувального етапу педагогічного експерименту було впроваджено педагогічні умови, що стосувалися впливу на всі складові зазначеної професійно важливої властивості та передбачали підвищення мотивації майбутніх офіцерів-прикордонників до вивчення проблематики ризиків у сфері прикордонної безпеки та їх аналізу; уведення спеціального тематичного кур-

су для поглибленого вивчення сутності інтегрованої моделі аналізу ризиків; застосування інноваційних форм і методів навчання для оволодіння уміннями і навичками аналітичної та творчої діяльності при прийнятті управлінських рішень щодо організації охорони державного кордону;

Перспективами подальших наукових розвідок є визначення методичних рекомендацій науково-педагогічному складу кафедр щодо формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування методів аналізу ризиків.

Список використаних джерел

1. Адлер Г. CQ, или мускулы творческого интеллекта / пер. с англ. С. Потапенко. М. : ФАИР-ПРЕСС, 2004. 496 с.
2. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. К. : Академія, 2006. 256 с. (Альма-матер).
3. Джонстоун Дж., Яніцкі М., Навроцькі Д. Посібник з кримінального аналізу для кримінальних аналітиків Державної прикордонної служби України. К. : Б. в., 2015. 176 с.
4. Інструкція для відділів аналізу ризиків. Структура та інструменти для застосування GIRAM (Загальної інтегрованої моделі аналізу ризиків держав – членів Євросоюзу) версії 2.0. Варшава: Б. М. в., 2015. 115 с.
5. Скажинська К., Навроцькі Д. Посібник з аналізу ризиків за моделлю CIRAM 2.0 для аналітиків Державної прикордонної служби України. К. : Б. в., 2015. 134 с.

References

1. Adler G. (2004). *CQ, ili muskulyi tvorcheskogo intellekta [CQ, or the muscles of creative intelligence] / translation from English. S. Potapenko. M. : FAIR-PRESS. 496 p.*
2. Volkova N. P. (2006). *Profesiino-pedahohichna komunikatsiia: navch. posib. [Professional-pedagogical communication: a manual] K. : Akademiia. 256 p. (Alma-mater).*
3. Dzhonstoun Dzh., Yanitski M., Navrotski D. (2015). *Posibnyk z kryminalnoho analizu dlia kryminalnykh analitykiv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Manual on criminal analysis for criminal analysts of the State Border Guard Service of Ukraine]. K. : B. v. 176 p.*
4. *Instruktsiia dlia viddiliv analizu ryzykiv. Struktura ta instrumenty dlia zastosuvannia GIRAM (Zahalnoi intehrovanoi modeli analizu ryzykiv derzhav – chleniv Yevrosoiuzu) versii 2.0 [Instruction for risk analysis departments. Structure and tools for the application of GIRAM (General Integrated Model of Risk Analysis of EU Member States) version 2.0] (2015). Varshava: B. v. 115 p.*
5. Skazhynska K., Navrotski D. (2015). *Posibnyk z analizu ryzykiv za modelliu CIRAM 2.0 dlia analitykiv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [A Manual for Risk Analysis using the CIRAM 2.0 model for analysts from the State Border Guard Service of Ukraine]. K. : B. v. 134 p.*

Пшеничная А. А. Содержание и методика внедрения педагогических условий формирования профессиональной готовности будущих офицеров-пограничников к применению методов анализа рисков

В статье раскрыто содержание и методика внедрения педагогических условий формирования профессиональной готовности будущих офицеров-пограничников к применению методов анализа рисков. Автор характеризует основные направления работы по формированию готовности будущих офицеров-пограничников к применению методов анализа рисков, касающихся влияния на все составляющие указанного профессионально важного качества. Предусматривается повышение мотивации будущих офицеров-пограничников к изучению проблематики рисков в сфере пограничной безопасности и их анализа; введения специального тематического курса для углубленного изучения сущности интегрированной модели анализа рисков; применение инновационных форм и методов обучения для овладения умениями и навыками аналитической и творческой деятельности при принятии управленческих решений по организации охраны государственной границы.

Ключевые слова: педагогические условия, офицер-пограничник, риск, анализ рисков, методы анализа рисков, спецсеминар, охрана границы.

Pshenychna O. The content and methodology of the introduction of pedagogical conditions for the formation of professional readiness of future border guard officers for risk analysis methods application

The article describes the content and methodology of introducing pedagogical conditions for the formation of professional readiness of future border guard officers to apply risk analysis methods. The author characterizes the main directions of the work on forming the readiness of future border guard officers to apply methods of risk analysis concerning the impact on all the components of this professionally important property and providing the increase of motivation of future border guard officers to study the problems of risks in the sphere of border security and their analysis; introduction of a special thematic course for in-depth study of the essence of the integrated

risk analysis model; the use of innovative forms and methods of mastering the skills of analytical and creative activity in making managerial decisions on the organization of the state border protection. The ability of border guard officers to work with information, the ability to perceive and analyze new information, to freely orientate in the information environment is a prerequisite for effective management decisions, and for the choice of optimal strategy for professional activities. When carrying out tasks on the state border protection, the decision of the border guard officer as a chief should take into account all the phenomena and aspects of the activities of the border guard unit, be based on the correct assessment of the situation, knowledge of forces, means and methods of achieving the goal. In order to make the appropriate decision and plan operational and service activities the border guard officer, as the head of the state border guard body, should be able to analyze the situation on a certain sector of the state border, and determine the threats to national security. The analysis of the problem of forming the professional readiness of future border guard officers to apply risk analysis methods confirmed the need for a pedagogical experiment, taking into account the importance of raising the level of this professionally important property for future border guard officers.

Key words: pedagogical conditions, border guard officer, risk, risk analysis, risk analysis methods, special seminar, border protection.

Стаття надійшла до редколегії 06.05.2018

УДК 378.937

Марія РАКОВСЬКА

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри іноземних мов

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,

м. Миколаїв, Україна

e-mail: maria.rakovskaya@gmail.com

КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ АКсіОЛОГіЧНОГО ПОТЕНціАЛУ МАЙБУТНіХ УЧИТЕЛіВ ІНОЗЕМНОї МОВИ В УНІВЕРСИТЕТАХ ПОЛЬЩІ

Стаття присвячена дослідженню актуальної проблеми формування й розвитку аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови у процесі функціонування польських університетів. Проаналізовано компонентну структуру аксіологічного потенціалу, що утворюють особистісний, когнітивний, регулятивний та операційно-діяльнісний блоки. Досліджено, що формування та розвиток аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови передбачає забезпечення психолого-педагогічних умов для засвоєння цінностей соціального й індивідуального контексту. Сформованість аксіологічного потенціалу безпосередньо впливає на характер професійної діяльності вчителя іноземної мови, зокрема на його вміння прилучати своїх вихованців до цінностей культури, цінностей соціального й індивідуального планів.

Ключові слова: освіта, цінності, аксіологічний потенціал, вчитель іноземної мови, ціннісні орієнтації.

Реалізація прагнення України щодо входження у європейський соціокультурний і політичний простір очевидно можлива лише за умови вирішення завдання трансформацій в українському суспільстві системи цінностей. Потужним каталізатором подібних ментальних змін безумовно є освіта. Серед ознак сформованості високого компетентнісного рівня безперечно потрібно назвати усвідомлення особою сенсу власної професійної діяльності, співвіднесення її з гуманістичним контекстом і загальнолюдськими цінностями. Як слушно зауважив польський дослідник ціннісної проблематики Казімеж Денек (Kazimierz Denek), поза

системою цінностей освіта не має сенсу [5, 21]. З огляду на це для сучасної освіти постає актуальним завдання посилення ціннісно-сислової спрямованості навчально-виховного процесу, тобто його ефективна аксіологізація. Останню може бути потрактовано як сукупність методів, мета використання яких – розвиток ціннісних властивостей особистості. Вимога аксіологічного наповнення нової української освітньої парадигми детермінована передусім актуальністю забезпечення у педагогічному процесі органічного поєднання навичок самостійного мислення в навчанні, а також ціннісної саморефлексії. Також, якщо, на